

שנים ראשונות

„רק אנשים פראיים יכולים להתיישב במקום כזה וזאת ללא ידיעת המוסדות המיישבים“ — „המחמאה“ הזאת קבלנו מפי מנחם אוסישקין ועקיבא אטינגר ז"ל בביקורם הראשון ביגור — אז „יעזור“ — כשנה בערך אחרי עליתנו על הקרקע. הכיצד — הקשיתי — ללא ידיעת המוסדות המיישבים? והרי הודעתם מעל במת הקונגרס שעל אדמת יעזור עלתה קבוצה להתיישבות ואפילו מובילה כל יום חלב לחיפה? היה זה כנראה נימוק משכנע ומרכז גם יחד ויחס האורחים החשובים ל„פראים“ השתנה תיכף לטובה.

ציוין שבזמן היותנו בנשר הובלנו כל יום ל„המשביר“ בחיפה (תנובה עדיין לא היתה קיימת) עשרה ליטר חלב. אמצעי התחבורה היחידי היה אז החמור. בשבת היינו מחבצים חמאה מחוסר אפשרות להוביל את החלב העירה. רק עם עוברנו ליגור וגידולה של הרפת עלתה תנובת החלב וסיפקנו לחיפה כשלושים ליטר כל יום.

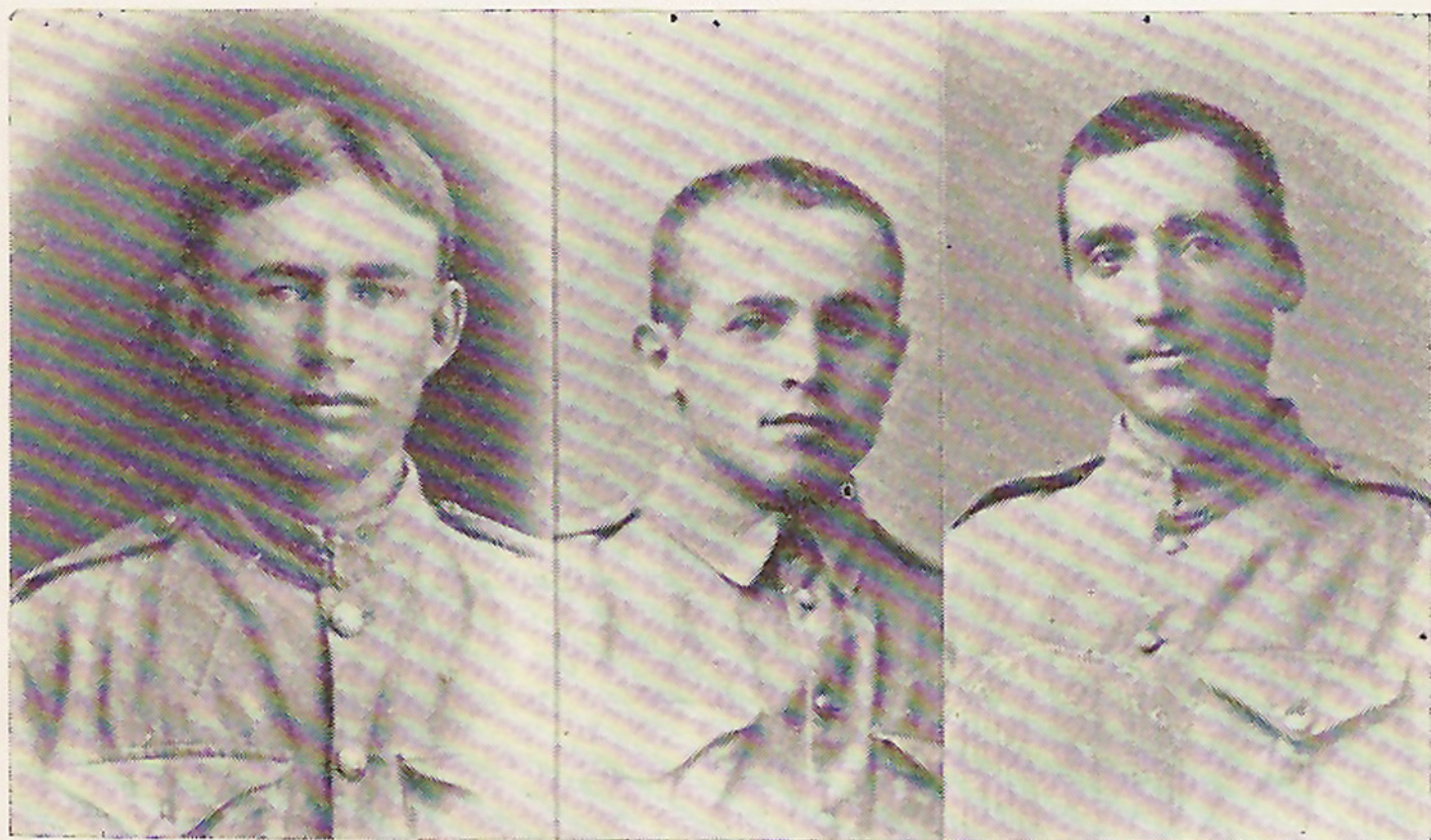
*

עליתי ארצה מקיוב בסוף שנת 1913. בבית אבא קבלתי חינוך ציוני והייתי קרוב לצעירי ציון. הרעיון לעלות ארצה היה, אם כן, תוצאה טבעית של הכרתי הציונית במשך שנות התבגרותי. משפחתי התנגדה תחילה לעליתי יחידי מכל המשפחה. אם לעלות הרי כולם. לא רציתי לחכות. ואמנם אחרי זמן קצר עלתה כל המשפחה.

התחנה הראשונה שלי בעבודה היתה רחובות. עבדתי בפרדס. הערבים רצו לדחוק את רגלי על ידי הגברת קצב העבודה, ואם כי אף פעם לא התנסיתי בעבודה פיזית — עמד לי הרצון העז והחזקתי מעמד עד כדי כך, שהערבים ויתרו על ההתחרות שהתישה את כוחותיהם לא פחות מאשר אותי. כך עברתי את טבילת הזעה הראשונה בעבודה ונעשיתי פועל ממש.

מרחובות עברתי לנס-ציונה וגם שם המשכתי לעבוד בפרדסים וכרמים. בימים אלה באו אלי נציגי „אחווה“ והציעו לי להצטרף לקבוצה. קבלתי את ההצעה ובסוף 1914 עברתי לפתח-תקוה ונתקבלתי כחבר „אחווה“.

באותן השנים נשלחתי עם עוד ארבעה חברים, וביניהם יואל ברגמן ז"ל, לרחובות, לשמירה בפרדסים, מטעם „השומר“, אשר קבוצת „אחווה“ נענתה לפנייתו. היתה זאת השנה השלישית למלחמת העולם הראשונה. בעיית השמירה החמירה מאד. בארץ שוטטו עריקים, ברובם ערבים ומיעוטם טורקים, אשר התעסקו בשוד-דרכים והיו מתנפלים על השומרים ופורקים את נשקם מעליהם. לפעמים היו מציגים את עצמם כז'נדרמים טורקיים. שמרתי יחד עם ברגמן. באחד הלילות שמעתי צעקות, רצתי לפי הקולות וראיתי שלושה חיילים עם רובים מקיפים את ברגמן (לא ידעתי באותו רגע אם הם ז'נדרמים טורקיים או עריקים) ורוצים לקחת אותו לרמלה. כאשר הבחינו בי דרשו שאראה להם את ה„ויסיקה“ — כלומר תעודת השחרור מן הצבא. הייתי אז אזרח ספרדי והראיתי להם את התעודה. אחד מהם שם אותה בכיס ודרש את האקדח שלי. המצב נעשה קריטי ביותר, כאשר הם דוחפים אותי ברוביהם. התחלתי לצעוק מתוך כוונה שהחברים ישמעו את הצעקות ויחשו לעזרתנו. בינתיים עשיתי תנועה כאילו אני עומד למסור להם את האקדח ותוך כדי צעקות הצלחתי לרגע להתחמק מהם ויריתי באויר. עד שבאו החברים כבר לא נשאר זכר מהעריקים. הם נעלמו בחשכת הלילה.

ראשוני יגור במדי הגדוד העברי. מימין לשמאל: יואל ברגמן ז"ל, שרגא כהנוביץ, נח יגורי

כידוע התנדבה כל קבוצת "אחווה" לגדוד העברי בשנת 1918. היינו מפוזרים בפלוגות נפרדות, אבל קיימנו קשר מתמיד בינינו ונפגשנו לעתים קרובות. השתחררנו בשנת העשרים ושוב התלכדנו יחד.

*

לפני עלייתנו ליגור עבדנו — חלק מקבוצת "אחווה" — בייעור הכרמל מטעם החברה להכשרת היישוב והסוכנות. חוץ מ"אחווה" היתה שם עוד קבוצה. העבודה היתה מפרכת, אבל השתכרנו, יחסית, לא רע. עודני זוכר את האלונקות טעונות אבנים לבנית כבשן הסיד, אותן סחבתי יחד עם ש. יבנאלי ז"ל, שנשלח אלינו זמנית. במשך הזמן פחתה העבודה ולא הספיקה כדי להעסיק את שתי הקבוצות. התחיל ויכוח מי מהן תשאר במקום. הסכמנו לבוררות אצל הח' בן-גוריון, אשר פסק כי קבוצה ב' צריכה להשאר. רעשנו קצת, אבל קיבלנו את הדין. מה גם שלכולנו היה ברור שמגמתנו העיקרית היא התישבות על הקרקע ויגור הסתמנה כבר באופק. קבוצה ב' נשארה על הכרמל זמן לא רב והתפזרה. כשנה לפני עלייתנו על הקרקע נסעה משלחת ליגור בכדי לתהות על טיב המקום. השתתפו במשלחת אנשי קבוצת טירה, ששמה יצא אז בארץ כקבוצה מבוססת עם רפת גדולה לפי המושגים דאז. הם גם כן הפשו מקום מתאים להתישבות, אבל כנראה שהמקום לא מצא-חן בעיניהם והם הסתלקו מהתוכנית הזאת. אין להגיד שלנו, אנשי "אחווה", לא היו חששות כבדים בנוגע למקום זה, אבל היתה לנו גישה אחרת. המרחבים השוממים האלה קסמו לנו ושוב לא רצינו לוותר עליהם ולחפש מקומות אחרים.

ליגור עלינו כמעט בלי תקציב עם זוג בהמות וחמור. השתכנו בחושות ערביות על גבעת נשר, שהיתה שייכת לבית החרושת. ארבעה חברים עבדו בעיר. הדרה-הכרמל עמד אז בתחילת בניתו. כמובן שלעבודה ומהעבודה הלכו ברגל. היתר היו עסוקים בבית. כאשר עברנו בסוף הקיץ מנשר ליגור היה זה מאורע חשוב בחיי הקבוצה הקטנה. נגמרה תקופת הנדודים והארעיות. הרגשת יציבות והשתרשות אפפה אותנו. במקום החושות הערביות הקימונו כמה צריפים, אורות, רפת, לול — בקיצור: משק. ואם כי תנאי חיינו לא השתפרו במיוחד, אבל במחנה היתה אז רוח אחרת.

עבדנו אז בכל מיני עבודות: בשדה, במשק, בעבודה שכירה בעיר, בייבוש-הבצות וניקוי הקישון. כמובן שהקדחת לא פסחה עלי. וכמו כולם קדחתי ועבדתי.

שיטות עיבוד הקרקע היו בשנים הראשונות די פרימיטיביות: חריש עם בהמות וגורן ערבית. סידור העבודה אף הוא לא היה מסובך ביותר. העבודה סודרה בחדר האוכל אחרי ארוחת הערב בנוכחות כל החברים ואם היה צורך באיזו החלטה או דיון בענינים יותר רציניים מהרגיל היו מקיימים אסיפה בו במקום ומחליטים. לא היה צורך בהודעה מוקדמת.

בינתיים תקפה הקדחת כמעט את כל החברים ועבודות הכרחיות ביותר לא נעשו. הקבוצה — עבר עליה משבר קשה וחששנו אז לגורל המשק. כמובן שבמצב זה לא מהרו קבוצות חדשות להצטרף אלינו. הרגשת כולנו היתה אז שאין להתקיים יותר בנפרד ויש צורך דחוף להצטרף לגוף ארצי. אבל לא היה קל להחליט במי לבחור, בגדוד העבודה או בקיבוץ עין-חרוד (אח"כ הקיבוץ-המאוחד). ברגמן נסע אז לירושלים לבוא בדברים עם אנשי הגדוד ושם פגש את יצחק טבנקין ואחרי שיחה ממושכת אתו חזר הביתה, כאשר החלטתו נחושה שיש לעשות הכל, להשפיע על החברים ולהצטרף לעין-חרוד. ואמנם בקרוב נתקיימה ישיבה של מזכירות עין-חרוד ויואל ברגמן ז"ל הביא לישיבה זאת את רצונה של יגור להצטרף לקיבוץ.

שרגא כהנוביץ' (ספר יגור)

